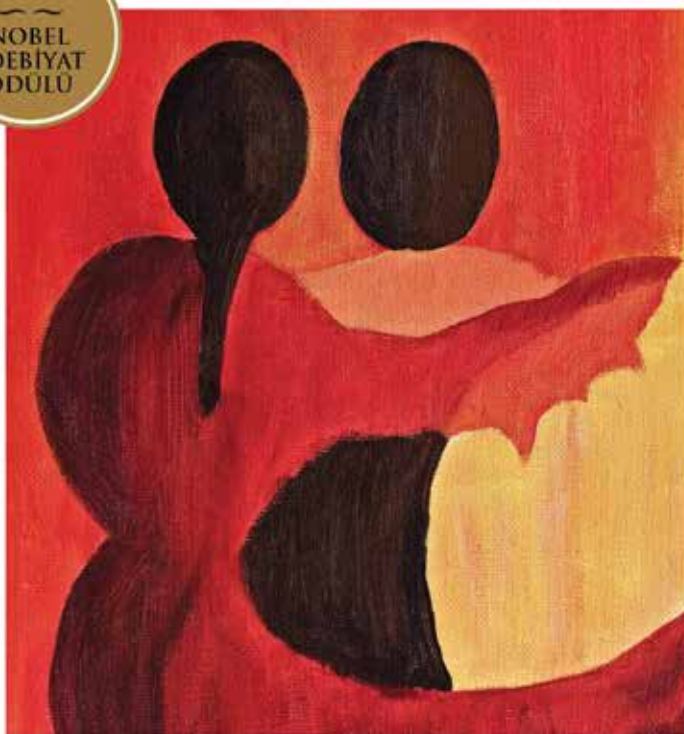

NADINE GORDIMER

YAŞAMAYA
BAK

ROMAN

Çeviri: KEREM IŞIK

2.
BASKI

Nadine Gordimer
YAŞAMAYA BAK
1991 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Get a Life, Nadine Gordimer

© Nadine Gordimer, 2005

© Can Sanat Yayınları A.Ş. 2010

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kapak resmi: © iStockphoto / Lya_Cattel

1. basım: 2010

2. basım: Ocak 2017, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-1182-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750711824

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

Nadine Gordimer
YAŞAMAYA BAK
1991 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
KEREM IŞIK

CAN YAYINLARI

**NADINE GORDIMER'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
DİĞER KİTAPLARI**

EVDEKİ SİLAH / *roman*
AYARTMA / *roman*
OĞLUMUN ÖYKÜSÜ / *roman*

Nadine Gordimer, 20 Kasım 1923'te Güney Afrika'da, Johannesburg yakınlarında küçük bir madenci kasabasında dünyaya geldi. Anne ve babası Yahudiydi; kuyumculuk yapan babası Rusya'dan, annesi İngiltere'den göç etmişti. Aldığı manastır eğitiminden sonra Johannesburg'da Witwaterstrand Üniversitesi'ni bitirdi. Nadine Gordimer, yazmaya dokuz yaşında başladı ve on beş yaşındayken yazdığı ilk kısa öyküsü Güney Afrika'da bir dergide basıldı. On yıl sonra, 1949'da, ilk öykü kitabı *Face to Face* yayımlandı. İlk romanı *The Lying Days*, 1953 yılında çıktı. Afrika, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın birçok yerini gezdi, ancak Johannesburg'da yaşamayı sürdürdü. Nadine Gordimer, bugüne kadar on roman ve yedi öykü kitabının yanında edebiyat eleştirileri ve değişik konularda pek çok makale yazdı, konferanslar verdi. 1974 yılında *The Conservationist* adlı kitabıyla Booker Ödülü'nü, 1991 yılında da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı. *Kimi Güzelliklere Doğar, Oğlumun Öyküsü, Ayartma, Evdeki Silah, Başka Dünyalar, Yanımda Kimse Yok, July'ın İnsanları* Türkçe'ye çevrilmiş eserleridir.

Kerem Işık, 1976'da İzmir'de doğdu. İzmir Amerikan Koleji ve Ege Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Amerika'da yüksek lisans yaptıktan sonra İzmir'e döndü, halen orada yaşıyor. Serbest çevirmenlik yapıyor, yazı yazıyor. İlk öykü kitabı *Aslında Cennet de Yok* Ocak 2010'da yayımlandı.

Reinhold

2005

*Varoluşun şaşkınlığını
sağlayan şey nedir?*

– W.H. Auden,
“Deniz ve Ayna”

İÇİNDEKİLER

i / <i>Çocuk Oyunu</i>	13
ii / <i>Varoluş Halleri</i>	73
iii / <i>Olur Böyle Şeyler</i>	107
iv / <i>Yaşamaya Bak!</i>	131

i / Çocuk Oyunu

Yalnızca yol kenarındaki yaprakları süpüren çöpçü.

Komşular görmüş olabilir, ama bir hafta içi sabahında herkes ya işe gitmiştir ya da diğer gündelik nedenlerle dışarıdadır.

O, ailesinin evine vardığında, kadın orada, park yeri girişinde gülümsüyordu ve birbirlerine sarılamayacak olmalarına neden olan bu tuhaf (ama geçici) durumu kabullenip dalga geçmeleri gerektiğine dair işareti hemen hissetmişti. Geçmişte kalmış bir sarılma, geçmişte kalmış bir kucaklaşmadan daha az duygusaldır. Her şey olağan. Çöpçü biten yazı süpürerek geçiyor.

Işın saçıyor.

Kelimenin tam anlamıyla ışın saçıyor. Ama başlarının üzerinde hale olan azizler gibi değil. Onu öldürmekte olan şeyi tahrip etmek için kullanılan zararlı bir madde yüzünden çevresindekilere görünmeyen tehlikeler saçıyor. Sorun boğazındaydı. Tiroit bezi kanseri. Hastanede tecrit altında tutuluyordu. Seslerden bile yalıtılmıştı; bir süre için sesi yoktu, dilsizdi. Ses telleri de etkilenmiş. Dokunduğu her kim ya da ne olursa olsun, onları yaydığı tehlikeye kontrolü dışında maruz bırakıyor ve bırakmaya devam edecek.

Her şey olağan olmalı.

Bir araba penceresinden bir diğerine sesleniyor: Dizüstü bilgisayarını getirmeyi hatırlamış mı? Birkaç kaset? Adidas ayakkabısı? Tekrar hastaneye döndüğünde okuyor olduğu, yerleri değiştirilen filler hakkın-

daki kitabı? Berenice – Benni –neden aileler çocuklarına bu süslü isimlerin yükünü taşıtır– onun için bir çanta hazırlamış. Şunu koy, bunu çıkar; onun yerine kararlar verirken ağlamıştı. Ama yalnızca hatırlamakla kalmamıştı; yakınlık, onun neye gereksinim duyaçağını, neyi özleyeceğini bilmesini sağlamıştı. Kitapların birinin arasında, özellikle çok sevdiği, aşk ilişkileri evliliğe dönüşmeden önce kendisinin çektiği bir fotoğrafını bulacak. Oğullarının bebeklik resimlerinden biri de var.

Annesi onu hastaneden aldı. Arka kapıyı açıp oturdu, daha en başından belli bir tavır takınmalı, bu şartlar altında bunu bir alışkanlık haline getirmeli, ama annesi de ondan farksız (tabii bu kalıtsal özelliklerin tersine işlediği bir durum değilse), oluşturduğu tehdide karşı o da kendi tavrını geliştirmeye karar vermiş. Ön kapıyı açmak üzere eğilip otoriter bir şekilde eliyle yanındaki koltuğa vuruyor.

Karısı ve bir çocuğu var.

Kimin yaşamı, kimin alacağı risk onlarınkinden daha değersiz?

Ebeveynler, ister düşünüp tasarlayarak ister dikkatsiz davranarak, çocuklarını dünyaya getirmekten sorumludur ve çocukları ile kalıtım yoluyla onların çocuklarının yaşamlarını, onları dünyaya getiren kendilerinden önde tutmalarına dair yazısız bir anlaşma vardır aralarında.

İşte Paul –yani oğlu– eve geldi – ah bu çok farklı, evet şimdilik – eski eve, annesiyle babasının evine.

Lyndsay ve Adrian yaşlı değil. Tıp bilimi, akıllıca alıştırmalar ve sağlıklı bir beslenme programı, yaşlılık merdivenini uzatarak insanların bu basamakların sonundaki bilinmeyenin içinde kaybolup gitmeden önce daha uzun bir süre, daha genç kalmalarına olanak sağlamış durumda. (“Aramızdan ayrılmak” durumu hafifleten bir deyim, ama nereye?) Oğullarının bu mer-

divende onlardan yukarıda olması düşünülemez bile. Altmış beş yaşında dinç bir adam olan babası, tarım araçları ve donanımı üreten bir kuruluşun genel müdürlüğünden emekli olmak üzere. Annesiyse elli dokuz yaşında olup kırk dokuzunda görünen, hiçbir yüz gerdirme uygulamasına gereksinim duymayan doğal bir güzellik; eşinin yaşamındaki bu yeni dönemde onun yanında olmak adına bir hukuk firmasındaki ortaklığını bırakıp bırakmama kararını sorguluyor.

Köpek zıplayıp patileriyle ona vuruyor, hastanedeki eşyalarıyla dolu şişkin çantasıyla karısının burada, varoluşunun bu yeni döneminde gereksinim duyacağını düşündüğü şeyleri içeren valizine sinmiş soğuk hastane kokusunu kokluyor. – Hangi oda? – Eski odası değil, kız kardeşinin, babası emekliliğe hazırlanırken edinmesi gereken uğraşlarla ilgilenebilsin diye çalışma odasına dönüştürülmüş olan odası. Kız ve erkek kardeş arasında yalnızca on iki ay olmasının nedeni ya gençliğe özgü o tutku ya da emzirmenin gebeliği önleyici etkisine olan yanlış güvenç – Lyndsay hâlâ cahilliğine ve hızlı çoğalmanın fırsatçılığına gülüyor! İki kız kardeşi daha var, doğum tarihleri biyolojik olarak daha uygun aralıklı. Erkek kardeşi yok.

O tek.

Ölümcül hastalıklı, cüzamlı. Yani yeni cüzamlı, kendini böyle görüyor, acı bir şekilde ciddiyetten uzak. Çareyi, Benni'nin meslektaşlarının yanında kulaktan kapıldığı reklamcılık camiasına özgü o biçimde buluyor.

Paul Bannerman, akademik niteliklerini ABD ve İngiltere'deki üniversitelerle kurumlardan, deneyimleriniyse Batı Afrika ve Güney Amerika'daki orman, çöl ve savanalardan edinmiş olan bir çevrebilimci. Doğduğu Afrika ülkesindeki çevre koruma ve kontrol kuruluşlarından birinde görev yapıyor; halen sağlık sorunları nedeniyle izni uzatılmış bir çalışan. Benni/Bernice, kampanyaları tüm dünyada yayımlanan ve tıpkı bir pop yıldızı gibi çevrilmeye gereksinim duyulmadan küresel çapta her dilin dağarcığında yer edinmiş adı olan uluslararası bir reklam kuruluşunda yönetim kademesine yükselmiş bir metin yazarı. Elbette Paul'den çok kazanıyor, ama bu ilişkilerinde bir dengesizlik oluşturmuyor, çünkü artık erkeğin aileyi geçindiren kişi rolü, feminist özgürlüklerin bir bedeli olarak zamanaşımına uğramış. Evliliklerin ilk birkaç yılından sonra cinsel açıdan bile alışkanlıkların arasında kaybolan bilinmezlik hissini onlar için devam ettiren şey, çalışma hayatlarının içeriği ve farklı uygulamaları olsa gerek. Yakınlık; beş yıllık evliliklerinde, onu olağan gereksinimlerini tahmin edebilecek kadar iyi tanımış olması, dünyanın ne olduğu ve nasıl işlediği hakkındaki görüşlerinin, sezgilerinin onunkilerden farksız olmadığı anlamına gelmiyordu. Sürekli konuşacak yeni şeyler, bir

düş kırıklığı, paylaşılacak bir başarı, hep bir yabancılık etmeni, ikisi de diğersinin yörüngesinde üçüncü gözyle bir şeyler algılıyor.

Özel onkolojistin hükmü, akranları olan kendi arkadaş çevrelerindeki pratisyen hekim aracılığıyla onlara iletiildiğinde telefonu açan oydu. Her sabah yataktan önce Paul kalkıyordu, sahada çalışmak onu erken kalkmaya alıştırmıştı. Banyodan çıktığında karısını yastıklara gömülmüş yanaklarından yaşlar süzülürken buldu, içinden bir şey kopup gitmiş gibiydi. Açık kapının orada durdu. Henüz bir şey diyemeden ona söyleyiverdi. Uygun bir zamanı beklemek için ertelemek olmaz, özellikle de böyle bir... ne? Haber, bilgi.

- Kanser. Tiroit bezi. Kötü. Jonathan'ın ses tonu bunu belli ediyordu. - Kadının yüzündeki çözülme dudaklarından aşağı inip çenesini titretti.

Paul öylece ayakta durdu. Ağzını oynattı, konuşacakmış gibi. Ayakta durdu, bir başına. Bu tür haberler yalnızca mesajın iletiildiği gövdenin sahibine aittir. Sonra dudaklarını ince bir çizgi halinde birleştirdi, çarpık bir gülümseme, onun varlığının farkına varmaya çalışma girişimi.

- Neyse. Bir otobüsün altında da kalabilirdim. Önünde sonunda ölmek gerekiyor. -

Yeni tıraş olmuştu, doktorların test sonuçlarını beklemesi kararını gözardı ederek çıktığı bir haftalık kıyı şeridi seyahatinden döneli henüz birkaç gün olduğundan güneşten yanmış yüzü parlıyordu.

Otuz beşinde! Nereden gelmiş olabilir? Ailesinde hiç kanser hastası yok! Hiçbir şey yok! Sağlıklı bir çocukluk, hiç hastalık geçirmemiş - nasıl olur? Neden? Benni birtakım suçlamalar geveleyip durmasına engel olamıyor.

Paul yatağa, karısının bacaklarının şeklini almış şiltenin yanına oturdu. Başını bir süre salladı, yadısiyarak, ümitsizlikten değil, sonra kurulmuş gibi ayağa

kalkıp erkekliğini taşıyan –vücudunun o bölümü etkilennememişti– kısa iç çamaşırının üzerine pantolonunu giydi. Giyinirken yatakta yatan karısına sorular soruyordu. – Peki Jonathan ne yapılması gerektiğini söyledi? – Devam etmedi, ama herkes bilir ki doktorlar, en yakın arkadaşınız bile olsa, ölüm emrinizi açık açık dile getirmez.

– Ameliyat yapacaklar. Hemen yapılmalı. –

Her ikisi de bu kesip biçme işlemini zora koşacak, erteletme fikrini akıllara sokacak olan bulguyla yüzleşti: düzgün vücudu, göğüs kaslarının altında dolup boşalan hayat-nefesini taşıyan göğüs kafesinin belirgin baştabanı, kol kaslarının düzgün ve keskin çizgileri, güçlü ve uzun kolları – her tür işlevi yerine getirebilmesi için doğanın evrim yoluyla oluşturduğu insan vücudu. Artık kullanılsa da buna çok uygun olan bir deyim var: sağlığın resmi.

Saatini takıp giyinmeye devam ederken, karısının ona bir heykeli incelemiş gibi bakmasından kaçınamıyordu. Kurban darağacına götürülüyor –gardiyan yoksa bile bunu yapacak doktorlar var– onu sevenler yanında değil. O, dışarıda bırakılan. Karısı için bir şeyler yapmalı. Yatağa geri döndü, eğilip yumuşak yastıkların arasından kollarını karısına dolayarak ıslak yanığını öptü. Ama karısı ellerini sertçe çekip başını yakalayarak ağzını onunkine yapıştırdı, dudaklarını diliyle sertçe araladı ve öpücük tutkulu bir ön sevişmeye dönüşmek üzereyken yan odadan çocuğun sesi duyuldu; bağılıyor, onları çağırıyordu. Paul doğruldu, beceriksizce birbirlerinden ayrıldılar ve karısı, bir gece bu yatakta hayat verdikleri çocuklarının inatçı çağrısına doğru çıplak ayak koşmaya başladı.

Her şey bir sonra yapılması gerekene dönüşür. Daha başka uzmanlara konsültasyona gidildi, daha fazla

testler yapıldı ve beyaz cerrah önlüklerine bürünmüş adamların, gök kubbenin dilinden anlayan büyücüler ya da kemiklerin dilinden anlayan Afrikalı kabile şifacıları gibi son kararlarını vermeleri beklendi. Tek yapılması gereken, söylenenlere itaat edip vücudunu onlara teslim etmektir. Vücudu artık beyaz önlüklü adamlara aitti. (Uzmanlardan biri kadındı, yani vücudu bir kadın tarafından daha önce hiç olmadığı gibi sahipleniliyordu, aseksüel bir şekilde. Sağlıklı, genç bir erkek bu tür deneyimler yaşamaz!) Cerrahi müdahale için ön hazırlıklar devam ederken, o ve asıl kadın, Benni, her gece seviştiler. Korku yalnızca geceleri ve ancak bu şekilde kendini gömüyordu. İnanılmayan, tek vücut haline geliyordu.

Benni'nin annesiyle babası boşanmıştı, üstelik aralarına bir de Güney ile Kuzey yarımküreleri ayıran denizler girmişti; şimdiyse hayatını işgal eden şeyleri –dehşet, kesinlik– birine mi yoksa her ikisine birden mi yazması gerektiğini bilemediğinden mektup yazma girişimini sürekli olarak erteliyordu. Annesinin, kızına destek olmak için geçmişte kalan ülkesine geri dönüşü – çocukluğuyla birlikte yitildiği de taşıyan bu bedenle havaalanında yeniden karşılaşma fikri geri adım atmasına neden oluyordu. Babasını da gözünün önüne getirebiliyordu: hayatının hatalarla dolu bir döneminden kalma kızının, otuz küsurunda ciddi bir hastalığa yakalanan adamın tekiyle şanssız bir evlilik –böyle düşünürdü değil mi? – konunun üstesinden gelme yöntemi buydu– yaptığını anlatan mektubu üçüncü eşine okurken.

Lyndsay ve Adrian. Paul'ün ailesi. *Asıl* aile. Benni'nin hem kendisine hem de yakın dostlarına, her ikisinin de inanmadığı Tanrı'nın gazabıymışçasına Paul'ün başına gelenleri açıklaması gerekiyordu – Paul'ün ailesi harikaydı. Kendi oğulları olmasına rağmen, Paul'le Benni'nin onlarla ilişkisi farklı değildi, Paul onlarla

daha içli dışlı değildi, onları karısıyla birlikte gördüklerinden daha sık görmüyordu ve aile bir araya geldiğinde, doğum günlerinde, Noel’de, bir restorana gidildiğinde ya da kız kardeşiyle birlikte büyüdüğü yemek masasının etrafında toplanıldığında; yeni neslin, yani torunların birlikte oynamaları isteniyordu, çünkü onlar birbirlerinin kuzeniydiler. Aslında ailesiyle aralarında çok fazla bir yakınlık yoktu. Oysa şimdi, sanki yakınlıklarından ötürü yapılması gereken normal şeylermiş gibi Lyndsay ve Adrian oğullarıyla eşinin hiç aklına gelmeyen pratik düzenlemeler öneriyor – hatta bunları yanıt beklemeden yapıyorlardı. Lyndsay, kendi isminin de geçtiği Şu-ve-Şu&Ortakları Hukuk Bürosu’ndan ayrılıp çocukla ilgilenmeye başlamıştı, her günün sonunda onu anaokulundan alıp, bir zamanlar babası aynı yaştaiken koşup oynadığı eve getirirken, Benni de müşterilerini, bilgisayarlarını ve metin yazarlarını iş arkadaşlarına bırakıp, ameliyat öncesi gereken testlerin yapıldığı klinik ve patoloji laboratuvarlarının bekleme salonlarında Paul’e eşlik ediyordu.

Ameliyattan sonra, bilimsel adıyla tiroitektomi, iyileştiğinde gündelik yaşamına dönebilecekti: Benni’ye, küçük oğluna ve iş yaşantısına. İyileşme süreci: doktorların, yapılan bir tarama sonrasında, geri kalan kanserli hücrelerin, kendi deyişleriyle ablasyonu¹ için gerekli gördükleri radyoaktif iyot tedavisi uygulanmadan önce geçmesi gereken zorunlu sürenin dolmasını bekledikleri dört haftalık bir ara dönem. Paul, Benni ve Paul’ün ailesi, hayatı tehlikede olan kişinin asla dillendirilmeyen otoritesi altında o dört haftalık süreyi sanki olağan bir süreçmiş gibi gündelik işleriyle uğraşarak geçirdiler. Sıradan. Paul bu ablasyon işleminden bir gün önce hastaneye gidebilecek şekilde bir saha gezisi planladı.

Ona ve eşine, ancak uzaydan gönderilen talimat-

¹ Tip terimi olarak bir şeyin işlevini yok etmek, ortadan kaldırmak. (Ç.N.)

ların olabileceği kadar anlaşılır bir şekilde, birkaç gün sürecek olan tecridin ardından hastaneden çıktıktan sonra bile radyoaktif olacağı için çevresindekilere zararlı olabileceği söylendi. Eşi aile evinde, yani eski evde onları bekleyen Adrian ve Lyndsay'e durumu anlattı. Yapılacaklar hakkında bir an bile düşünmeye gerek yoktu. Lyndsay hemen konuşmaya başladı, her ikisi adına ki bu, Adrian'ın kırışan alnıyla sabitleşen bakışlarından da belliydi. – Bize gelecek. Güvenli olana dek. –

Oldu bitti.

Onlara riskten bahsetmek işlerine karışmak gibi olurdu; görünüşe göre her şeyin üstündeki o mesele, yani ölümle yaşamın değeri hakkında, aralarında görüşüp bir karara varmışlardı. Minnettarlık duygusunun seni yıkmasına izin verme. Bir anneyle babanın başka nasıl bir karar vermelerini bekliyordu ki? O zaman oğullarıyla karısının, kendi ebeveynlik kavramları ne olurdu?

Onu arabasının yanında uğurlarlarken Benni ne yaptığının farkında olmadan, unuttuğu bir şeyi arıyormuş gibi arkasına dönüp Adrian'a sarıldı, başı ancak göğsüne geliyordu, beş yıl boyunca yalnızca Noel ve yaş günlerinde yanağı okşandıktan sonra ilk kez sarılıyorlardı. Sonra Lyndsay'e sarıldı, iki kadın bir an göğüs göğüse öylece durdular. Evden arabaya yürürlerken hiç konuşmamışlardı. Aralarında son konuşma, ön kapıdan geçmeleri için Adrian onlara yol verdiğinde geçmişti: Paul'ün ne gün taburcu olabileceğini sormuş ve o da iki gün kadar sürer yanıtını vermişti.

Lyndsay iyice açtığı eliyle gözlerini güneşten koruyordu. – Neyse, öğrenir öğrenmez... Ben onu hastaneden alırım. – Çok mantıklı, şimdiden Paul'ün getirebileceği her tür tehlikeyle temas halinde olmaya hazırды.

Benni ağır hareketlerle emniyet kemerini taktı, kantağı çevirdi, vitese taktı, el frenini indirdi. Daha

başka yapması gereken bir şey yoktu. Araba otomatik vitesli olduğundan, mıcırlı yolda ilerlemeye başladığında çıkan sesi çiğnenen kum sesine benzettirirken kapılar kilitleniverdi. Kocasını ağır ağır ele geçiren sürecin dışındaydı artık, kendi güvenli hücresindeydi. Bu tür bir tecridin nasıl bir şey olacağını hayal edemiyordu. Bu teşhisle ilgili telefonu yanıtladığından bu yana ilk kez onu değil kendisini düşünüyordu, kendisini. Eğer o an arabayı sürerken ağlıyor olsa, gözyaşları kendisi için akıyor olurdu.

İrk ayrımının en sert muhaliflerinden Nadine Gordimer, genellikle Güney Afrika'da yaşanan ayrımcılıktan yola çıkarak sıradan insanların ahlaki ikilemelerini, pişmanlıklarını ve seçimlerini, sarsıcı bir anlatımla irdeler.

"Felaketler çok özeldir, tıpkı aşk gibi."

Güney Afrika'da yaşayan ekoloji uzmanı ve aktivist Paul Bannerman'ın hayatı, gördüğü kanser tedavisi sebebiyle yaydığı radyoaktifitenin çevresi için tehlike oluşturmaya başlamasıyla ironik bir hal alır. Hayatı, işi, ailesi ve geçmişi arasında yaşadığı çelişki, Güney Afrika'nın tarihi ve bugünü arasındaki çelişkiyle örtüşür. Gordimer, yine gerçeklere tanıklık ederek, eski Güney Afrika ırkçılık mağduru iken, yeni Güney Afrika'nın gerek toplumsal gerekse ekolojik açıdan geçmişini yok sayarak, yanlış bir ilerlilik anlayışının mağduru oluşunu ele alıyor.

Yaşamaya Bak, bireylerin ya da toplumların sonsuza dek sahip olacaklarını sandıkları şeylerden vazgeçmek zorunda kaldıklarında yaşadıkları endişe ve huzursuzluğu anlatırken, dünyanın ve insanların her şeye rağmen kurtarılmaya değer olduklarına dair küçük ama değerli bir umut mesajı veriyor.

Gordimer, geçmişe hâkim, bugünün farkında ve geleceğe uzanan zamansız bir yazar.

